

Suomen sosiaalifoorumi 12.4.2003, Helsinki

Teuvo Junka

MIKSI KULTAMUNA KATOSI – MITÄ SEN PALAUTTAMINEN MERKITSISI ?

1. Kultamunan katoaminen

Kultamunan katoamisella voidaan tarkoittaa sitä voimakasta muutosta funktionaalisessa tulonjaossa, joka Suomessa tapahtui 1990-luvulla. Funktionaalisella tulonajolla tarkoitetaan tuotannossa syntyvän arvonlisäyksen jakaantumista työn ja pääoman välillä. Pääoman osuus tulonjaossa kasvoi 1990-luvulla ennätysellisen voimakkaasti työvoiman kustannuksella. Vaikka esimerkiksi muissa EU-maissa tapahtui myös samankaltaista kehitystä, Suomessa rikottiin kaikki ennätykset.

Vuonna 1990 palkkatulojen osuus bruttoarvonlisäyksestä oli Suomessa 64,2 %. Se oli EU-maiden korkeimpia (taulukko). Sen jälkeen palkkatulojen osuus Suomessa pieneni kymmenen prosenttiyksikköä. Niinpä vuonna 2000 Suomen osuus (54,1 %) oli EU-maiden neljänneksi matalin Kreikan, Irlannin ja Italian jälkeen. Ruotsissa osuus oli EU-maiden korkein paitsi vuonna 1990 myös vuonna 2000.

Taulukko. Palkansaajakorvausten osuus bruttoarvonlisäyksestä EU-maissa, prosenttia¹

	1990	2000	Muutos
Ruotsi	69,0	64,9	-4,1
Britannia	63,0	62,7	-0,3
Tanska	64,6	60,7	-3,9
Saksa	62,2	59,9	-2,2
Ranska	58,6	58,6	-0,1
Itävalta	59,8	58,3	-1,5
Belgia	57,3	57,9	0,5
Hollanti	56,2	57,7	1,5
Luxemburg	58,9	55,8	-3,1
Espanja	56,1	55,4	-0,7
Portugali	49,6	54,5	4,9
Suomi	64,2	54,1	-10,1
Italia	50,7	45,6	-5,1
Irlanti	51,6	45,3	-6,2
Kreikka	37,1	37,3	0,2

Funktionaalisen tulonjaon kehitys riippuu oleellisilta osin kahdesta eri tekijästä: työn tuottavuuden kehityksestä ja palkansaajien reaaliensioiden kehityksestä. Työn tuottavuutta onkin käytetty ahkerasti hyväksi tulopolitiikassa, kun on arvioitu tuloatkaisujen mitoitus. Lähtökohdaksi on usein otettu, että palkankorotukset pyritään pitämään työn tuottavuuden kasvun rajoissa.

¹ Olli Savela: Työn ja pääoman välinen tulonjako. Hyvinvointikatsaus 2/2002, Tilastokeskus.

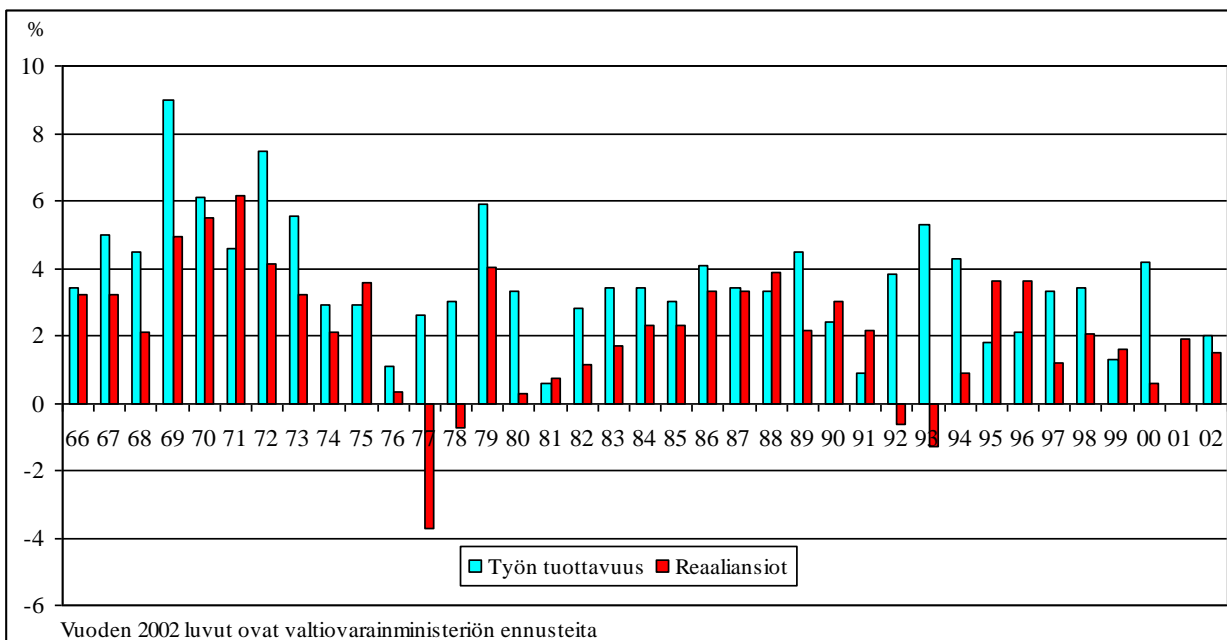
Työn tuottavuuden kasvu ei sinänsä vaikuta funktionaaliseen tulonjakoon. Jotta funktionaalinen tulonjako ei muuttuisi, palkkoja pitäisi vuosittain muuttaa siten, että reaaliensiot ja työn tuottavuus muuttuvat yhtä paljon. Jos työn tuottavuus kasvaa reaaliensioita nopeammin, funktionaalinen tulonjako muuttuu väistämättä pääomatulojen hyväksi. Jos reaaliensiot kasvavat työn tuottavuutta nopeammin, tulonjako muuttuu työtulojen hyväksi. Voidaan sanoa myös, että työn tuottavuuden hyvä kehitys antaa edellytykset myös reaaliensioiden hyvälle kehitykselle. Mutta jos reaaliensiot kehittyvätkin huonosti, silloin nämä edellytykset jätetään hyväksi käyttämättä sillä seurauksella, että tulonjaossa tapahtuu muutos pääomatulojen hyväksi palkkatulojen kustannuksella.

2. Työn tuottavuus ja reaaliensiot

Tulopolitiikan historia osoittaa selkeästi, että Suomessa työn tuottavuuden kehitystä ei ole käytetty tekijänä, joka antaa edellytykset reaaliensioiden kasvattamiselle. Pikemminkin sitä on käytetty reaaliensioiden kasvun rajoittamiseen.

Suomen kansantalouden reaaliensio- ja tuottavuuskehityksen vertailu osoittaa, että koko jaksolla 1966–2002 olivat harvinaisia sellaiset vuodet, jolloin kansantalouden reaaliensiot nousivat työn tuottavuuden kasvua nopeammin (kuvio). Vuosina 1966–2002 työn tuottavuus kasvoi kansantaloudessa keskimäärin 3,5 prosenttia vuodessa ja reaaliensiot 2,1 prosenttia.

Kuvio. Työn tuottavuuden ja reaaliensioiden muutos kansantaloudessa vuosina 1966–2001, prosenttia edellisestä vuodesta

Suurimmat erot reaaliensioiden ja työn tuottavuuden kehityksen välille syntyvät luonnollisesti niinä vuosina, jolloin reaaliensiot alenevat. Näin kävi Suomessa vuosina 1977–1978 ja 1992–1993. Kummallakin kerralla palkkojen sopimuskorotukset olivat

tavanomaista pienemmät. Vuonna 1993 palkkoja ei korotettu sopimuksilla lainkaan. Pitkällä aikavälillä sopimuskorotusten osuus ansioiden noususta on ollut 60–70 prosenttia. Sopimuskorotusten osuus on 1990-luvulla ollut pienempi kuin sitä edeltäneellä tulopolitiikan kaudella. Reaaliansiokehityksen jääminen jälkeen työn tuottavuuden kehityksestä onkin oleellisimpia syitä tähän funktionaalisen tulonjaon muutokseen 1990-luvulla.

Markkinatuotannossa (yrityssektorilla) toimintaylijäämä ja työvoimakulut lähenivät 1990-luvulla toisiaan selvästi. Vuonna 2000 markkinatuotannon palkkasumma oli jo lähes kaksi miljardia euroa pienempi kuin toimintaylijäämä. Tämä on historiallinen tapaus ja auttaa muodostamaan käsitystä siitä, kuinka mittavasta muutoksesta tässä on ollut kysymys.

OECD:n tutkimusten mukaan työn tuottavuuden kasvu on Suomessa ollut viimeisen 20 vuoden aikana vertailukelpoisten OECD-maiden joukossa toiseksi nopeinta Irlannin jälkeen. Saman tutkimuksen mukaan kuitenkin puolella vertailussa mukana olleista maista yksikkötyökustannukset kasvoivat Suomea nopeammin.

ILO:n tutkimuksen mukaan myös Suomen teollisuudessa työn tuottavuuden kasvu on ollut huippuluokkaa. Vuosina 1980-1999 se oli Suomessa toiseksi nopeinta Korean tasavallan jälkeen. Mukana olleista vertailumaista kuitenkin vain Suomessa ja Belgiassa teollisuuden yksikkötyökustannukset alenivat. Kaikissa muissa maissa ne nousivat.

Kansainvälisten vertailujen valossa työn tuottavuus on kasvanut Suomessa huippuvauhtia. Samalla kuitenkin reaaliansioiden ja yksikkötyökustannusten kehitys on ollut heiveröistä verrattuna muihin maihin ja varsinkin verrattuna työn tuottavuuden kasvuun Suomessa. Tästä löytyy oleellinen selitys taulukon 1 sanomaan.

3. Entä jos?

Mitä tästä Suomen erikoislaatuisesta kehityksestä voisi sanoa, mitä sille voisi tehdä jatkossa? Esimerkiksi Ruotsissa työn tuottavuus ja yksikkötyökustannukset kasvoivat vuosina 1980–1999 selvästi hitaammin kuin Suomessa. Funktionaalinen tulonjakokaan ei Ruotsissa muuttunut niin voimakkaasti pääoman hyväksi kuin Suomessa. Myös Ruotsissa oli 1990-luvun alussa lähes yhtä syvä lama kuin Suomessa. Toisin kuin Suomi Ruotsi teki kuitenkin selvän pesäpesäeron joukkotyöttömyyteen. Myöskään julkiset hyvinvointipalvelut eivät siellä joutuneet sellaiseen kurimukseen kuin Suomessa. Ruotsin erilaiset talouspoliittiset valinnat tuottivat selvästi paremman työllisyyskehityksen mutta samalla hitaamman tuottavuuden nousun. Kun Ruotsi valitsi 1990-luvulla työllisyyttä suosivan linjan, niin Suomi puolestaan valitsi kilpailukykyä, rationalisointia ja nopeaa rakennemuutosta suosivan linjan.

Kultamunan katoaminen, funktionaalisen tulonjaon muutos pääomatulojen hyväksi palkkatulojen kustannuksella, ei ollut Suomessa mitään sattuman tulosta. Se perustui uusliberalistisen linjan valintaan talouspolitiikassa.

Funktionaalisen tulonjaon muutos pääomatulojen hyväksi työtulojen kustannuksella on ollut lähinnä kahden osatekijän, työn tuottavuuden hyvän kehityksen ja vaatimattoman palkkakehityksen, summa. Kun vaatimaton palkkakehitys puolestaan on ollut peräisin vaatimattomasta sopimuspalkkakehityksestä, voidaan kysyä, eikö tulonjaon muutos pääomatulojen hyväksi ole ollut sopimusperäinen asia? On ”sovittu”, että niin saa käydä. Tämä kehitys lisäksi vahvistui juuri niinä vuosina, jolloin Suomea valmisteltiin emukuntoon. Erääksi edellytykseksi emuun menolle Suomen elinkeinoelämän johtajat asettivat yritysten taserakenteiden vahvistamisen. Funktionaalisen tulonjaon muuttaminen yritysvoittojen ja pääomatulojen hyväksi on ollut juuri sitä.

Suomessa valittiin yltyöpäinen uusliberalistisen talouspoliittisen mallin toteuttaminen seurauksista piittaamatta. Se on tähdännyt työn tuottavuuden kohottamisella ylitehokkaaseen talouteen joukkotyöttömyydestä piittaamatta. Se on yksityistänyt suurin piirtein kaiken, minkä on pystynyt: valtion ja kuntien toimintoja ja valtionyhtiöitä kokonaisina tai palasina. Se on leikannut julkisia menoja, mistä on pystynyt. Se ei ole ottanut kuuleviin korviinsa Ranskan kokemuksia työajan lyhentämisestä työpaikkojen lisäämisen keinona. Se on suuntautunut Suomen irrottamiseen pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden leiristä.

Mutta entä jos? Jos tulonjaon muutoksen ei olisi annettukaan toteutua siten kuin se toteutui 1990-luvun loppuvuosina. Jos kultamunan ei olisikaan annettu kadota?

Kultamunan katoaminen ajoittui nimenomaan 1990-luvulle; samalla ajanjaksolle, jota voidaan kutsua uusliberalistisen talous- ja yhteiskuntapolitiikan kaudeksi. Sitä ennen kansantalouden työvoimakulut olivat vuodesta toiseen pysytelleet runsaassa 60 prosentissa bruttoarvonlisäyksestä (palkat noin 50 prosentissa). Talouslaman alussa osuus oli korkeimmillaan, 67 prosenttia bruttoarvonlisäyksestä. Sen jälkeen työvoimakulujen osuus romahti ja oli vuonna 2000 enää 55 prosenttia (palkkasumma 44 prosenttia). Toimintaylijäämät eli voitot puolestaan olivat pitkän aikaa pysytelleet 20 prosentin tuntumassa suhteessa bruttoarvonlisäykseen. Talouslaman alussa voittojen osuus putosi 13 prosenttiin. Sen jälkeen voittojen osuus kohosi jyrkästi ja lähestyi vuonna 2000 jo 30 prosenttia suhteessa bruttoarvonlisäykseen.

Suomen talouspolitiikasta päättävien tahojen kestoväite on ollut, että harjoitettu talouspolitiikka on ollut ainoaa realistista. Väite on uskomaton jo siitä syystä, että talouspolitiikkaa muutettiin Suomessa aivan oleellisesti 1990-luvun alussa. Silloin valittiin uusliberalistinen malli, jota Ahon ja Lipposen hallitukset ovat uskollisesti toteuttaneet.

Karkeana ”sormiharjoittelmana” voidaan Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpitoaineiston pohjalta tutkailla, mitä olisi seurannut siitä, että kultamunaa ei olisi kadotettu. Mitä olisi kansantalouden eräille keskeisille asioille tapahtunut, jos funktionaalinen tulojako olisi myös 1990-luvulla pysynyt pitkän aikavälin keskimääräisellä tasolla?

Vertailujaksoksi on perusteltua valita vuodet 1975–1990. Sen on samalla myös ajanjakso ennen uusliberalismia, Suomen EU-jäsenyyttä ja Suomen talouden EMU-möyhennystä. Tuolla jaksolla kansantalouden palkkasumma oli keskimäärin 50,2 prosenttia bruttoarvonlisäyksestä. Työvoimakulut olivat vastaavasti 61,9 prosenttia ja voitot 20,5 prosenttia bruttoarvonlisäyksestä.

Laskelma 1 on yksinkertaistettu kuvaus siitä, mitä työvoimakuluille ja voitoille olisi tapahtunut vuosina 1994–2000, jos tulonjako pääoma- ja tulojen välillä olisi pidetty pitkän aikavälin keskitasolla (20,5 % ja 61,9 % bruttoarvonlisäyksestä).

Laskelmasta nähdään, että työvoimakulut olisivat vuosittain olleet kolmesta kahdeksaan miljardia euroa suuremmat kuin todellisuudessa olivat. Samalla voittojen taso olisi vuosittain ollut yhdestä kahdeksaan miljardia euroa pienempi kuin todellisuudessa oli. Esimerkiksi vuonna 2000 työvoimakulut olisivat olleet 12,4 prosenttia suuremmat ja voitot noin neljänneksen pienemmät, kuin todellisuudessa olivat.

Työvoimakulujen tason nosto olisi käytännössä voitu toteuttaa kahdella eri tavalla tai niiden yhdistelmällä. Laskelman 1 osassa a) oletetaan, että palkkasummaa nostetaan vain työntekijöiden palkkoja korottamalla. Työntekijämäärä säilytetään toteutuneen mukaisena. Tämä olisi vaatinut keskipalkkoihin vuosittain 1 400–3 400 euron korotusta. Vuonna 2000 keskipalkan olisi pitänyt olla 3 363 euroa (noin 20 000 markkaa) suurempi kuin oli.

Laskelman osassa b) oletetaan, että palkkasummaa nostetaan vain työntekijöiden määrää lisäämällä. Keskipalkat säilytetään toteutuneen mukaisina. Tämä olisi edellyttänyt vuosittain 130 000–280 000 henkilön lisäystä työllisten määrään. Työllisten määrää voidaan lisätä esimerkiksi lyhentämällä radikaalisti yleistä työaikaa.

Laskelman osat a ja b ovat kaksi ääri vaihtoehtoa kansantalouden palkkasumman nostamiseksi. (Niiden yhdistelmää, jossa sekä korotetaan keskipalkkaa että lisätään työntekijämäärää, ei tässä ole katsottu tarpeelliseksi laskea erikseen.) Vaihtoehto a ei sinänsä vaikuta mitään työn tuottavuuden kehitykseen. Siinä yksinkertaisesti vain siirretään osa voitoista palkansaajille. Vaihtoehto b hidastaa työn tuottavuuskehitystä. Sitä voidaan pitää perusteltuna vastauksena uusliberalistisen talouspolitiikan mukana tulleeeseen tehokkuuden ylikorostamiseen.

Laskelman tulokset ovat suuruusluokaltaan hätkähdyttäviä. Mutta niin on ollut myös se talous- ja yhteiskuntapolitiikan muutos, joka Suomessa toteutettiin erityisesti talouslaman jälkeisinä vuosina. Tulopolitiikkaan osallistunut ay-liikkeen johto ikään kuin jämähti vanhaan maailmaan koko 1990-luvun loppupuoliskon ajaksi. Vaikka työn tuottavuuden tiedettiin silloin kasvavan Suomessa maailmanennätysvauhtia, meillä ay-liikkeen johto tyytyi entiseen tapaan näpertelemään pikkuruisilla tupokorotuksilla. Ja edelleen ostovoimaan haettiin apua myös veronkevennysten kautta. Osa ostovoimasta, joka olisi kuulunut pistää työnantajan maksettavaksi, pantiinkin valtion ja kuntien maksettavaksi. Näin luotiin osaltaan pohjaa sille uusliberalistiselle vaatimukselle, että julkista sektoria on supistettava. Tähän asiaryhmään liittyy laskelma 2.

Pieniä palkankorotuksia ja suuria voittoja on nyt käynyt yhä vaikeammaksi perustella myöskään työllisyyttä kohentavana keinona. Yritykset ovat viime vuosina käyttäneet aikaisempaan verrattuna varsin niukasti rahaa investointeihin. Useilla teollisuusaloilla investoinnit ovat jo pitkään olleet pääoman kulumista (poistoja) pienemmät. Samoin ne ovat olleet jopa voittoja pienemmät. Tällöin investointeja ei ole tarvinnut rahoittaa lainanotolla; ne on voitu rahoittaa kokonaan tulorahoituksella (poistoilla ja voitoilla). Niinpä laman jälkeisinä vuosina kasvava osa voitoista on käytetty puhtaaseen osingonjakoon. Ja etenkin suurimpien yritysten kohdalla se on tarkoittanut osinkojen maksamista Suomesta ulkomaalaisille omistajille. Näin tullaan siihen, että kultamunan katoaminen eli funktionaalisen tulonjaon jyrkkä muutos pääomatulojen hyväksi palkkatulojen kustannuksella on myös yksi globalisaation ilmenemismuoto Suomessa.

Laskelma 1.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Toteutunut kansantalouden tilinpidon mukaan:</i>							
Bruttoarvonlisäys, mrd. € kh.	76,6	83,2	86,0	92,5	100,7	103,5	113,2
Työvoimakulut ² , mrd. € kh.	44,5	47,5	49,5	52,1	55,9	58,6	62,3
Toimintaylijäämä, mrd. € kh.	16,4	20,2	20,3	23,5	27,1	26,4	31,2
Prosenttia bruttoarvonlisäyksestä:							
Työvoimakulut	58	57	58	56	56	57	55
Toimintaylijäämä	21	24	24	25	27	26	28
Työlliset, henkilöä	2 009 900	2 042 300	2 071 300	2 138 900	2 183 600	2 242 600	2 291 000
Työvoimakulut/työllinen, € kh.	22 137	23 250	23 899	24 354	25 605	26 147	27 206
<i>a) Nostetaan palkkoja, työllisten määrä ennallaan:</i>							
Työvoimakulut 61,9 %, mrd. €	47,4	51,5	53,2	57,2	62,3	64,0	70,0
Toimintaylijäämä 20,5 %, mrd. €	15,7	17,1	17,7	19,0	20,7	21,2	23,2
Työvoimakulujen muutos, mrd. €	2,9	4,0	3,7	5,1	6,4	5,4	7,7
Uudet työvoimakulut/henkilö, €	23 570	25 205	25 685	26 744	28 521	28 543	30 568
Työvoimakulujen muutos, €/henkilö	1 433	1 955	1 787	2 390	2 916	2 395	3 363
Työvoimakulujen muutos, %	6,5	8,4	7,5	9,8	11,4	9,2	12,4
Toimintaylijäämän muutos, mrd. €	-0,7	-3,1	-2,6	-4,5	-6,4	-5,2	-8,0
Toimintaylijäämän muutos, %	-4,2	-15,4	-12,8	-19,3	-23,6	-19,6	-25,6
<i>b) Lisätään työllisiä, työvoimakulut / henkilö ennallaan:</i>							
Työlliset, kun työvoimakulut 61,9 %	2 140 032	2 214 061	2 226 140	2 348 815	2 432 294	2 448 034	2 574 166
Työllisten muutos, henkilöä	130 132	171 161	154 840	209 915	248 694	205 434	283 166

Laskelmassa 2 etsitään karkealla sormiharjoitelmalla vastausta kysymykseen, miten olisi julkisen sektorin tulokertymä muuttunut, jos vuosina 1994–2000 funktionaalinen tulonjako olisi ollut pitkän aikavälin keskiarvon mukainen (kansantalouden palkkasumma 50,2 prosenttia ja voitot 20,5 prosenttia bruttoarvonlisäyksestä). Koska voittojen verotus on lievempää kuin palkkatulojen verotus, palkkatulojen osuuden nousu voittojen kustannuksella lisää julkisen sektorin verotuloja.

² Työvoimakulut = palkat + työnantajan sosiaaliturvamaksut

Laskelman 2 yläosassa esitetään lähtötiedot. Peruslähteenä on edelleen Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpito. Palkkatuloista kerätyt verot ja yhteisöjen tuloverot on kuitenkin otettu laskelmaan verohallituksen tilastoista. Työantajan ja työntekijän sosiaaliturvamaksut ovat kansantalouden tilinpidon tietoja.

Vuosina 1994–2000 kerättiin valtiolle ja kunnille veroa noin 30 prosenttia palkkatuloista. Kansantalouden tilinpidon mukaan työnantajan ja työntekijän sosiaaliturvamaksut olivat 35 – 40 prosenttia palkoista. Vastaava voittojen ”veroaste” oli selvästi matalampi. Se myös vaihteli voimakkaasti eri vuosina. Vuonna 1994 se oli alle 10 prosenttia. Siitä osuus nousi lähinnä osingonjaon kasvamisen johdosta yli 20 prosenttiin 1990-luvun lopussa.

Laskelman 2 alaosassa palkkasummaa korotetaan niin, että se on vuosina 1994–2000 pitkän ajan keskitason mukainen 50,2 prosenttia bruttoarvonlisäyksestä. Vastaavasti voittojen summaksi katsotaan pitkän ajan keskitaso 20,5 prosenttia. Näin laskettuihin uusiin palkkojen ja voittojen summiin sovelletaan sitten vuosina 1994–2000 voimassa olleita verotusperusteita.

Tulokseksi saadaan, että verotulot olisivat vuosina 1994–2000 olleet vuosittain kahdesta ja puolesta miljardista kolmeen miljardiin euroa suuremmat, kuin mitä ne todellisuudessa olivat. Esimerkiksi vuonna 2000 palkkojen tuloveroja olisi saatu 2,2 miljardia euroa ja sosiaaliturvamaksuja 2,6 miljardia euroa enemmän kuin todellisuudessa saatiin. Kun yhteisöjen tuloveroa olisi saatu noin pari miljardia euroa toteutunutta vähemmän, verotulojen nettolisäys olisi ollut noin kolme miljardia euroa.

Kolme miljardia euroa on lähes 18 miljardia vanhaa markkaa. Kysymyksessä ei ole mikään pikkuraha. Esimerkkinä voidaan mainita, että valtion tilinpäätöksen mukaan valtion menot sosiaali- ja terveysministeriön kautta kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon olivat vuonna 2000 noin 14,5 miljardia markkaa.

Laskelma 2.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Toteutunut kansantalouden tilinpidon ja verohallituksen aineistojen mukaan:							
Palkat, mrd. € kh.	34,6	37,0	38,9	41,1	44,0	46,2	49,4
Tuloverot palkoista (verohallitus), mrd. € kh.	10,2	10,8	11,4	11,5	12,4	13,4	14,6
Edellinen, % palkoista	29,7	29,2	29,2	28,0	28,3	29,0	29,6
Pakolliset ja vapaaehtoiset sosiaaliturvamaksut ³ , mrd. € kh.	14,4	14,6	14,7	15,2	16,2	16,9	17,5
Edellinen, % palkoista	41,6	39,4	37,8	36,9	36,8	36,6	35,3
Toimintaylijäämä, mrd. €	16,4	20,2	20,3	23,5	27,1	26,4	31,2
Yhteisöjen tulovero (verohallitus), mrd. € kh.	1,6	2,2	2,8	4,0	4,4	6,0	7,4
Yhteisöjen tulovero, % toimintaylijäämästä	9,4	11,1	13,8	17,0	16,2	22,6	23,8
Em. verot yhteensä, mrd. €	26,2	27,6	28,9	30,7	33,0	36,3	39,6
Jos palkat 50, 2 % ja toimintaylijäämä 20,5 % bruttoarvonlisäyksestä							
Palkat 50,2 %, mrd. €	38,4	41,8	43,2	46,4	50,5	51,9	56,8
Tuloverot palkoista, mrd. €	11,4	12,2	12,6	13,0	14,3	15,1	16,8
Palkkaverojen muutos, mrd. €	1,2	1,4	1,3	1,5	1,8	1,7	2,2
Sosiaaliturvamaksut palkoista, mrd. €	16,0	16,5	16,3	17,1	18,6	19,0	20,1
Sosiaaliturvamaksujen muutos, mrd. €	1,6	1,9	1,6	2,0	2,4	2,1	2,6
Toimintaylijäämä 20,5 %, mrd. €	15,7	17,1	17,6	19,0	20,6	21,2	23,2
Yhteisöjen tulovero toimintaylijäämästä, mrd. €	1,5	1,9	2,4	3,2	3,3	4,8	5,5
Yhteisöjen tuloveron muutos, mrd. €	-0,1	-0,3	-0,4	-0,8	-1,0	-1,2	-1,9
Uudet verot yhteensä, mrd. €	28,9	30,6	31,4	33,4	36,2	38,9	42,5
Verojen muutos, mrd. €	2,7	2,9	2,5	2,7	3,2	2,6	2,9

4. Eikö tosiaankaan historiasta ole opittu mitään?

Tässä yhteydessä ei voi mitenkään jättää käyttämättä paria lainausta Eric Hobsbawmin teoksesta ”Äärimmäisyyksien aika” (Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2001). Kirjan alaotsikkona on ”Lyhyt 1900-luku (1914–1991)”. Teos on historiakirja, jossa sivutaan myös taloushistoriaa hyvin selväjärkisellä tavalla.

Lamasta 1930-luvun alussa Hobsbawm kirjoittaa seuraavasti: ”Lamaa tarkasteltaessa huomio kiinnittyy maailmantalouden kyvyttömyyteen luoda niin paljon kysyntää, että kasvu olisi ollut jatkuvaa. Kuten olemme nähneet, 1920-luvun vaurauden perusta oli heikko jopa Yhdysvalloissa, missä maatalous kamppaili jo käytännössä laman kourissa eivätkä rahapalkat nousseet dramaattisesti, toisin kuin suuri myytti suuresta jazzkaudesta väittää, vaan polkivat itse asiassa paikallaan nousukauden viimeisinä hulluina vuosina (Historical Statistics I s. 164, taulukko D 722–727). Tapahtui se, mikä usein tapahtuu vapaassa markkinataloudessa nousukauden aikana, että kun palkat laahasivat jäljessä, voitot kasvoivat suhteettoman suuriksi ja varakkaat saivat paksumman siivun kansallisesta kakusta. Koska joukkokysyntä ei kuitenkaan pysynyt teollisen järjestelmän nopeasti kasvavan tuottavuuden tasalla noina Henry Fordin huippuaikoina, ajaututtiin ylituotantoon ja keinotteluun, mikä puolestaan laukaisi romahduksen. Väittävätpä aiheesta yhä peistä taittavat historioitsijat ja taloustieteilijät mitä hyvänsä, hallituksen politiikasta kiinnostuneisiin aikalaisiin, eikä vähiten John Maynard Keynesiin, teki taas kerran syvän vaikutuksen juuri heikko kysyntä” (s.133).

³ Työnantajan ja työntekijän sosiaaliturvamaksut

Edellä sanottu sopii verraten hyvin kuvaamaan myös Suomen talouden romahduksen ja talouslaman syntyä 1990-luvun alussa. Mutta pahinta meidän kannalta on, että tällä hetkellä Suomen talous on ajautumassa kovaa kyytiä uuteen romahdukseen ja talouslamaan, ellei kultamunaa tavalla tai toisella saada pian takaisin ja ellei historiasta haluta ottaa mitään opiksi. Talouslaman jälkeisenä aikana ”rahapalkat” ovat Suomessa entistäkin nopeampaa vauhtia jääneet jälkeen voittojen ja tuottavuuden kehityksestä.

Taloustieteilijöiden ja talouspoliitikkojen lyhyttä muistia Hobsbawm kuvaa seuraavasti: ”Ne meistä, jotka kokivat suuren laman (1930-luvun alussa, TJ:n huom.), eivät vielääkään täysin käsitä, miten vapaan markkinatalouden opit, jotka silloin niin selvästi osoittivat keltomuuutensa, pääsivät jälleen 1980-luvun lopussa ja 1990-luvulla johtamaan globaalista lamakautta, jota ne eivät nytkään kyenneet ymmärtämään tai hoitamaan. Tämän oudon ilmiön pitäisi kuitenkin muistuttaa meitä tärkeästä, historialle luonteenomaisesta piirteestä, josta se on esimerkkinä: sekä taloustieteilijöiden että talouspolitiikan käytännön harjoittajien uskomattoman lyhyestä muistista” (s. 137).

Onko nyt kysymys vain lyhyestä muistista? Vai onko kysymys siitä, että ”taloustieteilijät ja talouspolitiikan käytännön harjoittajat” eivät haluakaan oppia historiasta mitään? Jos he haluaisivat ottaa historiasta opukseen, he joutuisivat astumaan suurpääoman varpaille. Vai mistä tässä on kysymys?